

BLANK TITLE / 2016

Potencijal slobodnog govora

Rođen 1987. godine, Hadžihasanović 2012. diplomira slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu. Još tokom studija, 2010. godine, zajedno sa Emirom Mutevelićeom i Eminom Huskić osniva umjetničku grupu *Color Crew*, koja je svojim socijalno angažovanim performansima u stilu *slaptstick* komedije u javnom prostoru privukla veliku pažnju u Sarajevu i regionu.

Od 2012. godine Hadžihasanović i Mutevelić zajedno sa Jusufom Hadžifejzovićem, jednim od najrenomiranijih konceptualnih umjetnika na prostoru bivše Jugoslavije, realizuje nekoliko performansa pod nazivom *Razveselite vaše u tuđini*, koji su između ostalog predstavili na 16. Bone performans festivalu u Bernu (2014), na Institutu za savremenu umjetnost u Zagrebu (2015), te u nešto izmijenjenoj formi i pod nazivom *Jump into the Unknown* u okviru koreanskog priloga na Venecijanskom bijenalu 2015. godine.

Pored toga, Hadžihasanović sudjeluje i na restauraciji 13 kulturno značajnih objekata kao što su Ferhat-pašina džamija u Banja Luci i Vijećnica u Sarajevu, koja je postala simbol ratnog razaranja kulturnog naslijeđa.

Karakteristična lakoća njegovog slikarskog poteza i intuitivna sigurnost kompozicije i kolorita zasigurno su neki od razloga zbog kojih je Hadžihasanović bio angažovan i od strane drugih umjetnika. Tako je za instalaciju *T is for Toe. Words, Objects, Alphabets* (2012) švedskog umjetnika Felixa Gmelina oslikao više desetina filmskih isječaka s natpisima iz Hollis Framtonovog eksperimentalnog filma *Zorns Lemma* (1970).

Iako značajan i veliki dio umjetničke prakse Dženana Hadžihasanovića čine performansi i akcije u javnom prostoru, njegova primarna umjetnička priroda je slikarska. Već duži niz godina u centru njegovog interesa su pojave masovnih okupljanja u javnom prostoru i politički protest kao forma društvene komunikacije, koja je u svojoj srži istovremeno dozvoljena, odobrena i regulisana, i kao takva vrlo ambivalentna.

Jedan od prvih ciklusa Hadžihasanovićevih slika protesta *Hands of time* (2013) nastao je tokom Internacionalne ljetne akademije u Salzburgu i sastoji se od 13 radova srednjeg formata na papiru, odnosno na isječcima pozadine karte grada Hallain/A. Kao da se nalazimo ispred filmskog platna na kojem se ubrzano odvijaju filmske scene, mi postajemo svjedoci dalekosežnih historijskih događaja u Sarajevu u toku posljednjih 120 godina. Prisustvujemo izjavljivanju dobrodošlice austrijskom nadvojvodi Franzu Ferdinandu 1910. god., njegovom atentatu 1914. god., svjedočimo paradama u čast Josipa Broza Tita 1930-tih godina, prikazima sretnih ljudi na ljetovanju 1960-tih, Olimpijadi 1984. god., susrećemo šćućurene građane koji se u ranim 1990-tim zaklanjaju od pucnjave snajpera, te uzbuđenu masu koja na Sarajevo Film Festivalu pozdravlja Brad Pitta i Angelinu Jolie.

Hadžihasanović pri tome djeluje kao opažljivi posmatrač i distancirani hroničar. Zamišljamo ga na djelu iza objektiva stare kamere ili u novinskoj tiskari. Taj efekat je još više pojačan crno-bijelom paletom, a naročito zbog užurbanog poteza kista. Umjetnik kao da ne želi samo da što brže skicira pojednostavljeni, lako pamtljivi formalni jezik protesta, nego i da upravo time što hitrije i efikasnije proširi samu vijest, nastojeći tako ne samo da stekne jedan što više sofisticirani slikarski duktus, nego da ujedno savlada i samu situaciju, u smislu sopstvenog prebrođivanja i prosvjećivanja drugih.

Jednostavnost i konciznost kojom Hadžihasanović sažima historiju, fascinira i iritira istovremeno, iz razloga, jer se historija čini pojmljivom, probavljenom i odloženom ad Akta. Kao posmatrači, mi kao da čitamo u kamen uklesane istine, koje zrače daškom mita, a koje ipak djeluju previše realistične, da bismo ih mogli preobraziti ili banalizirati. Slike nas potresaju, ali i pozivaju da se trijezno i sabrano nosimo sa njima.

To leži u tome što su ljudi naslikani samo u grubim crtama i djeluju kao anonimne figure koje se lako daju zamijeniti drugima. Jedino njihova odjeća i predmeti koje nose sa sobom, donekle dozvoljavaju prepoznatljivost njihovog identiteta. Ono što Hadžihasanovića interesuje jeste upravo ta ambivalentnost protesta, u kojimaza individu postoji mogućnost da se istakne, ali isto tako i da se utopi u masi, baš kao što i glas demonstranta može da postane moćan i djelotvoran, da bi u sljedećem trenutku i sam prihvatio logiku represije i nasilja.

U centru ciklusa *Hands of time* stoje ruke kao simbol zajedničkog djela i kolektivne povezanosti. Svaki događaj umjetnik opisuje u podnazivu slike kroz karakteristiku ruke kao sretne, neprijateljske, skupljene u pesnicu ili sigurne, čime ujedno ocrtava i stanje građana u Sarajevu u određenom momentu. Rukom se mjeri snaga, rukom se bori, miri i pozdravlja. Ali, ovdje ruka nije samo znak zajedništva i protivvrječnosti, nego postaje simbol transcendentnosti, pobune i društvene promjene.

Hadžihasanović je godinama i sam sudjelovao u protestima. Jedan od najupečatljivijih trenutaka za njega bila je borba građana za dodjelu jedinstvenog matičnog broja građana novorođenim bebama, na osnovu kojeg njihova egzistencija i njihovo pravo na zdravstvenu zaštitu tek postaju priznati. Sumnja u učinkovitost protestnih akcija razvila se nakon kasnijih demonstracija širom Bosne i Hercegovine protiv privatizacije državnih firmi i posjeda, a i kao rezultat toga nastalih otpuštanja. Bijesna masa koja je prilikom protesta zapalila zgradu Predsjedništva BiH u Sarajevu ubrzo je bila rastjerana od strane policije. Umjetnika je upravo taj čin naveo na povratak sa ulice, prostora javnog djelovanja, u atelje. Međutim, ne kao znak njegove rezignacije, nego osviještenosti – svijesti o sopstvenoj odgovornosti da društvo oblikuje kao umjetnik sa njemu svojstvenim sredstvima.

U fokusu izložbe u galeriji Collegium artisticum je *Blank title* (2016), slika velikog formata sastavljena od 35 dijelova, koja nosi isti naziv kao i sama izložba. Djelo veličine preko tri metra se iz daljine doima kao atmosferski snimak iz ptičje perspektive, koji prikazuje jedan veliki skup ljudi. Likovi su ovdje predstavljeni manjima, njihova lica i tijela su još samo obojene tačke i linije. Površinom slike dominiraju bijeli transparenti koje masa drži podignute. Bjelinom, koja istovremeno simbolizira i sva moguća i nijedno konkretno značenje, od saosjećanja do ignorancije, natiče se širok dijapazon djelovanja koje protesti danas, brzo se šireći masovnim i socijalnim medijima, mogu imati na lokalnom i globalnom nivou. Postavlja se i pitanje mogu li fotografije protesta koje do nas svakodnevno stižuputem medija, izazvati iskrenu empatiju ili su protesti postali čista formalnost, politički motivisane i medijski iscenirane farse?

Forma slike iz 35 dijelova je samo privremena i može se svakog trenutka dopuniti. Time je rad bukvalno otvoren na sve strane. Suprotno djelu *Hands of Time*, *Blank title* nije geografski i vremenski ograničen, niti je vezan za konkretne historijske događaje. Svaka slika je fragment, dio jedne cjeline, kao što je i ta cjelina samo jedan trenutačni prikaz kompleksnog društvenog stanja. Svjesno odricanje natpisa na transparentima, u kombinaciji sa bijelim

površinama ostvaruje igru unutar kompozicije, igru svjetla i sjene, jasnosti i difuzije i dozvoljava pomijeranje središta slike i novo akcentiranje.

Blank title je Hadžihasanovićev svjestan pokušaj da stvori jednu univerzalnu sliku protesta. Svako je ohrabljeno da u slici prepozna sebe i iznese svoje mišljenje. Otvorenom formom rada umjetnik izražava svoju vrstu protesta protiv represije građanskih pokreta, koji se nerijetko završavaju njihovim gušenjima i progonima demonstiranata. *Blank title* zapravo predstavlja simboličan poziv na iskazivanje slobodnog mišljenja.

Protiviti se, suprotstaviti se nečemu je osnova svakog oblika diskusije koja se zasniva na argumentu i protuargumentu, svake civilizirane rasprave, javnosti koja se zasniva na različitosti mišljenja zbog čega se uvijek iznova pregovara i što od sudionika zahtijeva oštroumnost i sposobnost artikulacije.

Hadžihasanović mogućnost te artikulacije formulira kroz proces slikarskog stvaranja, koji predstavlja njegov način prisutnosti i učešća u relevantnim društvenim pitanjima. On svojim djelom otvara podij koji je pristupačan svaki čas i koji poziva na razmjenumišljenja, putem slike ili u direktnom razgovoru.

Sandra Bradvić

Prijevod Njemački-B/H/S: Asija Ismailovski

Lektorat: Marijana Lalović-Gelo

Photo © Nikola Blagojević